

PODBIEL

Štvrťročník obce Podbiel ■ ročník 28 ■ december 2023 ■ číslo 4

■ Most do Zámestia je technicky pripravený na predčasné užívanie ■ K modrej a žltej nálepke pribudla aj červená ■ Starosta hodnotí volebné obdobie ■ Náboženskými motívmi by rád šíril evanjelium ■ Nepotrebujeme ovládnuť vesmír, potrebujeme dobre vychované deti ■ Zažil občiansku vojnu na čiernom kontinente ■ Králiky sú jeho koníčkem od malička

V niektorých rodinách sú aj bežné veci veľkými výzvami

Dedina pomohla tým, ktorí sa na svoju rolu nikdy nepripravovali a napriek tomu životný údel zvládajú. Výťažok z benefičného koncertu putuje im.

„Ak by sme si na Vianoce mali niečo priať, nebude to autičko ani trojo šiat. Mamička a ocinko nech sa radi majú, nech sa oni na seba stále usmievajú. Nech máme veľa kamarátov, nech sa mám s kým hrať, nech sa môžem celé dni iba radowať,“ odkázali deti z javiska do zaplnej sály.

V kultúrno-sportovej hale sa práve konal benefičný koncert. Výťažok putoval deťom so špeciálnymi potrebami z Podbiela a ich rodičov, ktorí boli postave-

ní pred veľkou výzvou – obetovať sa pre tieto deti.

Sú to rodičia, ktorí, keď sa im narodilo dieťaťko, sa ocitli v situácii, na ktorú sa nepripravovali. Museli zvládnuť aj rolu špeciálneho psychológa, ošetrovateľa, sociálneho pracovníka a občas aj právnika. Naučila ich to nutnosť, prax a najmä zodpovednosť a láska. Nie vysoká škola.

„V živote rodín s deťmi so špeciálnymi potrebami sú aj bežné veci veľkými výzvami,“ povedali si organizátori koncertu. Iniciatíva Mariána Vlčáka a komisie pre sociálnu oblasť a zdravotnú starostlivosť pri obecnom zastupiteľstve pripraviť takúto akciu našla rýchlu odozvu. Chopili jej Miroslava Bullová a Miroslava Siteková, členky komisie, komplet celá základná škola i Ženská spevácka skupina Senková.

Oprášili staré kulisy a všetci pripravili vystúpenia na zmysluplné popoludnie adventnej nedele. Súčasťou vystúpení na javisku boli aj vianočné trhy. Vo vestibule sa rozložili remeselníci z Podbiela i ďalších oravských obcí. Pripravené bolo aj občerstvenie a vianočný punč.

Svoje stolíky mali aj školáci. Zaplnili ich hračkami a knihami, ktoré už doma nepoužívajú a tak podporili výzvu Daj hračkám nový domov. Za dobrovoľný príspevok, ktorým potom plnili kasičku pomoci, ich predávali. Kasičky sa plnili aj dobrovoľným vstupným na podujatie, prispeli do nich aj trhovníci časťou z tržieb z predaja svojich výrobkov.

A výsledok? Výťažok z podujatia – 1400 eur.

Každá trieda mala pripravený program, na javisku spievali, hrali, tancovali. Zaujala aj pantomíma, ktorou tretiaci priblížili udalosti spred dvoch tisícročí, keď sa v belehemskej maštali narodil Ježiš Kristus. Slovmi koledy si želali, aby dal Boh šťastia, zdravia tejto zemi, všetkým ľuďom v nej, všetkým národom a aby tiež doprial svojmu dielu dlhé trvanie.

Žienky zo Senkovej vystúpili s vianočným pásmom, pre dobrú vec pomohli hlasmi aj dvaja muži – Ľudovít a Stanislav.

Výťažok z podujatia teda putoje na dobrú vec. Komisia pre sociálnu oblasť a zdravotnú starostlivosť vybrala päť rodín, medzi ne sa darček od Podbielana rozdelí.

■ Lýdia Vojtaššáková

Príhovor

„Kde je ten novonarodený Kráľ?“, pýtajú sa traja králi, pýtajú sa pastieri.

V maštali v plienkach, na slame, na sene. Kráľ bez palácov, služobníctva, armády. Malé bezbranné dieťa.

„Čo je to za kráľ?“

Boží syn, ktorý prichádza ako bezbranné dieťa, aby sa k nemu nikto nebál priblížiť, aby prelomil strach z Boha a priviedol človeka naspäť k Otcovi.

Drahí Podbielani, drahí bratia a sestry, Ježiš prišiel pre každého. Nech sa táto radostná správa šíri v našich rodinách, v našej farnosti a obci. Zdieľajme ju, aby sa dostala ku každému. Traja králi boli pohania, pastieri najposlednejší v Izraeli. Myslíme na to, že Boh chce aj dnes prísť zvlášť k tým, ktorí začali samých seba považovať za nehodných prísť do chrámu, prísť na svätú omšu, prísť k Ježišovi sa mu pokloniť. Ak ich stretnete, určite ich pozvite.

Prajem vám požehnané vianočné sviatky, cez ktoré Boh zlomí v našich životoch akýkoľvek strach z Neho.

Matúš Oravec,
správca farnosti

Investičný plán obce

Urobiť všetko naraz sa nedá. Keďže potreby pre rozvoj obce sú vyššie ako finančné zdroje na ich pokrytie, treba si stanoviť priority. Obec preto pripravila investičný plán na ďalšie roky. Sú v nej tieto akcie:

1. Zateplenie budovy základnej školy.
2. Výmena okien a krytiny na kultúrno-sportovej hale.
3. Vybudovanie miestnej komunikácie v lokalite pod Pálenicou vrátane dokončenia inžinierskych sietí.
4. Príprava projektov na vybudovanie infraštruktúry v nových lokalitách – Lány a Mlynisko.
5. Príprava projektov na parkovacie plochy a chodníka na cintoríne a výstavba urnového hája.
6. Vybudovanie cesty a chodníka pred hasičskou zbrojnicou.
7. Vybudovanie chodníka od nákupného strediska po most na Zámostie.
8. Príprava architektonického riešenia zóny v centre obce.
9. Vybudovanie denného stacionára. ■ (JS)

Keď je dobrá spolupráca, stavba postupuje rýchlejšie

Pár mesiacov zdržiavali dopravu v dedine semaforey. Most ponad Oravu do miestnej časti Zámostie je teraz technicky hotový.

■ V čase uzávierky novín staviteľ potvrdil, že ak nedôjde k nepredvídaným okolnostiam, most sprístupnia do Vianoc. „Urobili sme záťažové skúšky, technicky stav mosta je vhodný na predčasné užívanie,“ povedal Marián Brontvaj, riaditeľ MBM Group, ktorá zákazku realizovala.

„Avšak, ako to pri takýchto stavbách býva, vždy môže niečo administratívne vyskočiť, môže sa niekto odvolať, úradníci môžu termín posunúť. Hovoriť o termínoch stavieb dopredu, je vždy riskantné.“

Bola to najväčšia stavebná akcia v obci. Správca mosta, Žilinský samosprávny kraj, do nej investoval bezmála dva milióny eur. Na projekt prestavby získal nenávratný finančný príspevok

z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Práce boli naplánované na 12 mesiacov, víťaz verejnej súťaže prevzal stavenisko v marci. Marián Brontvaj potvrdil, že počas výstavby sa nevyskytli také problémy, ktoré by blokovali stavbu a ohrozili plnenie harmonogramu. To, že sú v predstihu, pripisuje výbornej spolupráci a súčinnosti s obcou.

„Nestáva sa to často,“ hovorí. „Môžem povedať, že išlo o jednu z najlepších spoluprác, s akou sme sa na stavbách po celom Slovensku stretli. V ústrety vychádzali aj miestni obyvatelia i urbár. Stalo sa dokonca, že starosta pripravil robotníkom guláš. Prekvapil nás. Povedal robotníkom, že im to ide dobre a že si váži ich prácu.“

Most dlhý takmer 89 metrov a široký 7,15 metra je bezpečnejší pre chodcov, má totiž aj chodník. Unesie viac, umožní plynulú premávku, v okolí je menej hluku.

„Ak dôjde k predčasnému užívaniu stavby, v januári a februári demontujeme náhradné premostenie,“ dodal Brontvaj. „Ale aj pri tom sme závislí na počasi, preto som pri sľubovaní termínov opatrný.“

Ostáva nám len veriť, že v čase, keď sa tieto noviny dostanú k čitateľom, po novom moste už jazdia autá a prechádzajú chodci. Odovzdanie mosta do predčasného užívania sa tak stalo pekným vianočným darčekom pre Podbielčanov od staviteľov i majiteľov diela. A ak nie, pár dní, ešte vydržíme. ■ (LV)

PODBIEL

Štvrťročník obce Podbiel
■ december 2023 ■ ročník 28
■ číslo 4

Vydáva Obecný úrad Podbiel ako nepredajnú publikáciu v náklade 350 ks.

■ Sídlo vydavateľa: 027 42 Podbiel 210, IČO 00314790

■ Šéfredaktorka: Ing. Lýdia Vojtaššáková. Redakčná rada: Mgr. Blanka Kontrová, Ing. Henrieta Schelingová Magerčáková, Mgr. Miroslava Siteková, Marián Vlčák

■ Kontakt: e-mail: redakciapodbiel@gmail.com, tel.: 043 / 5381 031

■ Grafická úprava: STAN

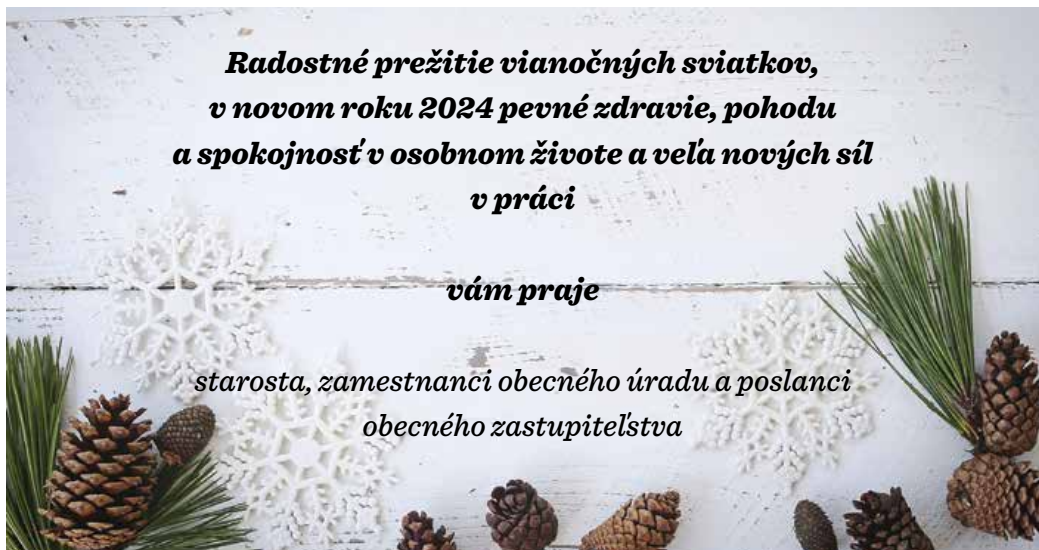
■ Tlač: Tlačiareň Kubík Námestovo

■ Evidenčné číslo: EV – 3335/09 ISSN 1339-6986.

**Radostné prežitie vianočných sviatkov,
v novom roku 2024 pevné zdravie, pohodu
a spokojnosť v osobnom živote a veľa nových síl
v práci**

vám praje

**starosta, zamestnanci obecného úradu a poslanci
obecného zastupiteľstva**

K modrej a žltej nálepke pribudla aj červená

Obec vylepšila systém komunálneho odpadu. Vyšla v ústrety domácnostiam, ktoré nenaplnia zberné nádoby ani raz za mesiac.

■ Keď prišlo do dediny auto Technických služieb Ružomberok, vysypalo zberné nádoby pred domami podľa toho, akú mali nálepku. Ak bola žltá, vyviezli z nej odpad raz za dva týždne, ak modrá, tak raz za mesiac. Obec pridelať farbu domácnosti podľa toho, koľko v nej bývalo ľudí.

Mnohé zberné nádoby poloprázdne, čo zbytočne navyšovalo náklady na odvoz. Aj obci, aj ľuďom.

„Chceme vyjsť v ústrety tým, ktorí napríklad bývajú sami,“ hovorí starosta Ján Sitek. Zaviedli sme možnosť vývozu raz za dva mesiace. Pridali sme teda aj ďalšiu farbu nálepky – červenú. Ďalšou novinkou je, že kým doteraz sa ročný poplatok vypočítaval na počet osôb žijúcich v domácnosti, teraz bude na domácnosť.“

Miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady sa týka každého, kto má v Podbieli trvalý alebo prechodný pobyt, alebo tu užíva

rodinný dom, byt či rekreačnú chatu na iný účel ako podnikanie. Je stanovený na 0,04 eura za jeden liter.

Poplatok za odpady bude vypočítaný na základe vami nahlásenej, alebo pracovníkmi úradu zistenej frekvencie vývozu, počtu nádob a ich objemu, do 30. januára 2024.

Ročne teda poplatník zaplatí sumu, ktorá je vypočítaná ako súčin frekvencie odvozov, sadzby za liter odpadov a objemu zbernej nádoby.

„Ak viacero poplatníkov na jednom odbernom mieste využíva spoločnú zbernú nádobu,

povinnosti poplatníka môže za všetkých prevziať jeden z nich, musí to však oznámiť na príslušnom tlačíve,“ píše sa v uznesení obce.

Pôvodca odpadu je povinný zmesový komunálny odpad pred uložením do zbernej nádoby triediť vyseparovaním jednotlivých zložiek v zmysle zavedeného triedeného zberu.

Nádoba musí byť označená farebnou nálepkou, ktorú pridelí obecný úrad podľa frekvencie odvozu komunálneho odpadu. Nádoby označené červenou nálepkou vyprázdnia Technické služby Ružomberok raz za dva mesiace, tie s modrou nálepkou raz za štyri týždne a tie, ktoré budú mať žltú nálepku, raz za dva týždne.

Čierne plastové nádoby majú objem 120 litrov, kovové 110 litrov.

Prípadné zníženie a odpustenie poplatku sa riadi všeobecným záväzným nariadením obce.

Poplatok za drobné stavebné odpady bez obsahu škodlivín je 0,05 eura za kilogram. Dočasne sa ukladajú do veľkokapacitného kontajnera, jeden je umiestnený pri kultúrno-sportovej hale, druhý v lokalite Zámostie. Poplatník zaplatí pri jeho odovzdaní v hotovosti na Obecnom úrade v Podbieli.

K úprave cien došlo s cieľom znižovania nákladov, keďže obec doplácala tento rok Technickým službám Ružomberok 20-tisíc eur.

■ (LV, HSM)

Krátko z OcÚ

■ Znížiť výdavky na odvoz triedeného odpadu zo zberného dvora pomôže nový drevený prístrešok. Spoločnosti, ktorá ho odváža, sa totiž platí za hmotnosť odpadu. Ak naň naprší, je ťažší. Okrem toho voda niektoré vyseparované zložky znehodnocuje až tak, že ich spoločnosť odmieta prevziať. Preto obec postavila jednoduchú stavbu, kde bude niektoré druhy odpadu odkladať. V budúcom roku postaví ďalší.

■ Ku hasičskej zbrojnici je už natiagnutá vodovodná a kanalizačná prípojka, sfunkčnieť by sa mali do konca roka. Voda a kanalizácia výrazne zvýši komfort zázemia hasičov.

■ Stavebný materiál uložený pri dome smútku nájde iné uplatnenie, než na aké ho minulé vedenie obce kúpilo. Namiesto urnovej steny by mohol vzniknúť urnový háj. Z betónových kociek, dlažby a obrubníkov radšej postaví obec vkusný oporný múr s výsadbou zelene.

■ Vedľa cintorína vyrástla nová studnička. Drevo-domci ju postavili z červeného smreka. Ešte pribudne oplotenie a drevena na zavesenie niekoľkých krhiel. Podbielanom uľahčí starostlivosť o hroby.

■ (LV)

Možnosti nálepky, objemu zbernej nádoby a intervalu vývozov

Poplatník	Objem zbernej nádoby	Frekvencia / interval vývozov
Červená nálepka (návrh pre 1 osobu)	110 l / 120 l	6 vývozov za rok / 2-mesačný interval
Modrá nálepka (návrh pre 2 a viac osôb)	110 l / 120 l / 240 l	13 vývozov za rok / 4-týždňový interval
Žltá nálepka (návrh pre 2 a viac osôb)	110 l / 120 l / 240 l	26 vývozov za rok / 2-týždňový interval

Cenník ročných poplatkov podľa objemu zbernej nádoby a intervalu vývozu

Objem nádoby	6 vývozov: 2-mesačný interval	13 vývozov: 4-týždňový interval	26 vývozov: 2-týždňový interval	Poplatok za 1 vývoz
110 litrov	26,40 eur	57,20 eur	114,40 eur	4,40 eur
120 litrov	28,80 eur	62,40 eur	124,80 eur	4,80 eur
240 litrov	57,60 eur	124,80 eur	249,60 eur	9,6 eur

Ján Sitek: To, čo v Podbieli vybudujeme, nám už nikto nezoberie

Obec schválila vyrovnaný rozpočet na budúci rok, v ktorom má zabezpečené krytie všetkých dôležitých činností. A v rezervnom fonde má pripravené vlastné peniaze na investičné projekty.

■ Sú to dve volebné obdobia oddelené dvoma desaťročiami. Ako sa robilo vtedy a ako dnes hovoríme so starostom obce Jánom Sitekom.

Slovo starosta je akoby odvođené od slova starosti. Aké radosti vám ale táto práca prináša?

Áno, je to o staraní sa o ľudí. Každé dielo, ktoré sa vybuduje v Podbieli, je pre mňa radosť, lebo už ho nikto nezobiera a môže slúžiť dobrej veci. A potešia, samozrejme, aj drobné poďakovania od ľudí za akékoľvek veci, ktoré na úrade riešime, aj keď je to napríklad len odhrnutie snehu z ciest.

Keď ste prvýkrát prišli na obecný úrad ako starosta, boli zvyknutý z ministrovania skôr veliť, dávať rozkazy, ako ich počúvať. Ako rýchlo ste sa preorientovali?

Najprv sme museli riešiť základné veci. Keď som tu prišiel, obecný úrad bol akoby koniec sveta. Úplne nevyhovujúce priestory na fungovanie takej inštitúcie. V dome smútku počas jedného pohrebu spadol vedľa truhly kus omietky.

Ale pokiaľ ide o riadenie, naozaj som bol zvyknutý na iný režim. Deň na ministerstve obrany som mal rozplánovaný na minúty. So železnou pravidelnosťou sa u mňa striedali

podriadení, každý prišiel s tým, s čím mal, každé ráno som mal na stole program dňa.

Na obecnom úrade som zaviedol každodenné porady, zápisy z nich sa museli plniť. Mali presne vyšpecifikované úlohy, nositeľov úlohy a termín vyba-venia. Keď si na to pracovníky zvykli, mohol som zvoľniť v príkazoch. Vedeli, čo a ako treba.

Keď som sa po dvoch desaťročiach vrátil, je to zase trochu iné. Mám nové pracovníčky, nemohol som ich hneď úkolovať. Nechal som im viac priestoru, aby sa zorientovali v problematike. Od nového roku zavedieme nový systém práce. Základom je volebný program, plnenie kompetencií samosprávy, ale život prináša každý deň rôzne povinnosti, ktoré treba riešiť pre ľudí a chod obce.

Ste starostom obce tretie volebné obdobie, v čom je toto iné oproti tým v rokoch 1998 až 2006?

Každé volebné obdobie má svoje špecifiká. Či už je to prechodom kompetencií zo štátu na obec alebo celkovej situácie v štáte a národnom hospodárstve. Úlohu zohráva aj demografický vývoj. Môžem ale spomenúť na príklad vývoj nezamestnanosti. V prvých volebných obdobiach bola vysoká nezamestnanosť

a tým mali samosprávy viac ľudí zamestnaných na verejnoprospešných prácach, ktorých platil štát. Bola to výhoda. Dnes taká možnosť nie je.

Čo vás najviac zamestnávalo predtým a teraz?

V prvom volebnom období sme museli riešiť celkovú rekonštrukciu obecného úradu, pretože sa nachádzal v bývalých jasiach a nemal potrebné priestory. Chýbali sociálne zariadenia i priestory na rokovanie obecného zastupiteľstva. To sa nám podarilo vyriešiť v rekordnom čase. Tiež sme potom úrad zariadili novým interiérom.

Vykúpili sme pozemky nielen pod cestou a aj pod stavebnými parcelami v Krivom kúte. Zároveň sme začali robiť inžinierske siete v celej lokalite a tiež sme dokončili chýbajúce inžinierske siete v obci. Vzhľadom na ťaživú dopravnú situáciu na Závozku sme pristúpili k výstavbe prístupovej štrkovej cesty, ktorá výrazne zvýšila bezpečnosť návštevníkov cintorína. Vybu- dovali sme plynovú kotelňu pre materskú školu a obecný úrad.

V druhom volebnom období bola rekonštrukcia domu smútku, lebo budova už bola v nevyhovujúcom stave. Ďalej sme vy- budovali kanalizáciu a čistiareň odpadových vôd pre lokalitu Zámostie, domy pri kostole a časť

Spoločenská kronika

■ **Narodili sa:** Dominik Pazúrik a Oliver Dudáš. Novorodencom želáme veľa zdravia a pekný život v spoločnosti dobrých ľudí.

■ **Navždy sme sa rozlúčili** s Emiliou Kováčikovou, rod. Hodalovou. Opustila nás vo veku 87 rokov. Úprimnú sústrasť pozostalým.

■ **Do manželského zväzku vstúpili** Jakub Čuporák (Podbiel) a Karolína Murinová (Podbiel); Lucia Garajová (Podbiel) a Samuel Neupauer (Košice); Jaroslav Žuffa (Podbiel) a Danka Kašáriková Ošadnica; v júli aj Júlia Siteková (Podbiel) a Tomáš Zrostlík (Plzeň, ČR). Nech sa vám na spoločnej ceste životom splní čo najviac dobrých priání. (HSM)

Stručne z rokovaní poslancov

Obecné zastupiteľstvo rokovalo v 4. štvrtroku dvakrát – 30. októbra a 14. decembra.

■ V októbri schválili poslanci správu o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach Základnej školy s materskou školou v Podbieli za školský rok 2022/2023.

■ Prenájom nehnuteľnosti (bývalej MŠ) na tri roky odklepli Vladimírovi Malatinovi. Cenu prenájmu určili na 1200 eur ročne, osobitný zreteľ je odôvodnený tým, sa

zaväzuje zhodnotiť budovu a tým zveľadiť obecný majetok.

■ Odsúhlasili tiež kúpu pozemkov pod miestnymi komunikáciami na ulici k starej MŠ, na Zámostí, slepej ulici Radovky a slepej ulici Podčervenie. Cena vykupovaných pozemkov v danej lokalite je znalcom stanovená na 10,34 eur za meter štvorcový.

■ V decembri sa poslanci venovali najmä rozpočtu, odpadom a kontrolnej činnosti. Schválili všeobecne záväzné nariadenia týkajúce sa odpadov. Schválili tiež Investičný plán obce Podbiel na ďalšie

roky a rozpočet na rok 2024 s výhľadom na roky 2025 a 2026. Hlavný kontrolór obce predkladal materiál o zásadách podávania, preverovania a evidovania oznámení týkajúcich sa kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti, správy o výsledkoch kontroly a návrh plánu kontrolnej činnosti na I. polrok 2024. Obecné zastupiteľstvo menovalo aj kronikárku obce, stala sa ňou Daniela Gondová. ■ (OCÚ)

Bobrovej rade. Základná škola dostala plynovú kotolňu. Urobili sme toho podstatne viac, ale to by sme zapísali celé dve strany v novinách.

V tomto volebnom období sa chcem zamerať predovšetkým na to, aby sa urýchlila bytová výstava, lebo mladí ľudia chcú stavať a nemajú kde. Preto sa v tomto roku výrazne pohli dopredu jednoduché pozemkové úpravy.

V priebehu roka starostovania ste rozbehli viaceré projekty, v niektorých pokračujete. V akom sú štádiu?

Tak ako som už uviedol, pokračujeme v jednoduchých pozemkových úpravách a taktiež sme začali s veľkými pozemkovými úpravami, čo bude výrazný posun nakoľko sa vlastníkmí parcel stávajú samostatní majitelia. Začali sme s prípravou projektov na zateplenie základnej školy a výmenu krytiny a okien na kultúrno-sportovej hale.

Ktorý z nich vám dal najviac zabráť a prečo? Prekvapilo vás niečo neočakávané pri ich realizácii?

Najviac mi dali zabráť projekty na zateplenie základnej školy a rekonštrukcie kultúrno-sportovej haly. Vyhlásené výzvy totiž niekoľkokrát menili podmienky.

Skúste priblížiť ľuďom, čo všetko predchádza tomu, kým na stavbu príde firma, ktorá bude stavbu realizovať.

Úplne na začiatku sa treba zamyslieť nad tým, či to v obci treba. V zastupiteľstve sa schvalujú všetky zámery a investície. Keď navrhnutú investíciu poslanci schvália, zahrnú ju do rozpočtu. Začnú sa robiť projekty, to trvá dva až tri mesiace, podľa náročnosti. Obec musí potom požiadať Krajský stavebný úrad v Žiline o vydanie stavebného povolenia. Má na to samozrejme nejaký čas. On rozhodne, ktorá obec príslušné stavebné povolenie vydá. Stavebné konanie trvá ďalšie dva až tri mesiace. Po vydaní stavebného povolenia sa môžeme uchádzať o peniaze z fondov v rámci výziev, zobrať úver alebo stavať z vlastných obecných peňazí.

Nevýhodou je, že ja som na

úrade po nástupe do funkcie nenašiel žiadne stavebné povolenia na žiadne projekty. Vo výhode sú obce, ktoré ich majú v šuplíku niekoľko, a keď vyjde nejaká výzva, siahnu doň a môžu písať priamo žiadosti o finančnú podporu.

Keď už máme stavebné povolenie, nasleduje verejné obstarávanie, ktoré trvá aj pol roka. To je ten lepší prípad, pri veľkých stavbách treba riešiť námietky, alebo sa môžu uchádzači o zákazku odvolať. Všeobecne platí, že prípravná fáza je trikrát dlhšia ako realizačné.

Každý bod z volebného programu, ktorý sa podarí splniť, mi robí radosť. Všeobecne platí, že stavbu pripravujú samosprávy trikrát dlhšie, ako ju stavajú.

V akej finančnej kondícii je aktuálne obec?

Obec má vyrovnaný rozpočet na budúci rok, v ktorom má zabezpečené krytie všetkých dôležitých činností, ktoré vyplývajú zo zákona o obecnom zriadení. Tiež má v rezervnom fonde pri-

pravené vlastné finančné prostriedky na kapitálové projekty v sume 450-tisíc,

V ostatnom období sa veľa hovorilo o ohrození samospráv vplyvom zvyšovania cien energií. Ak to zasiahlo obec?

Na elektrickú energiu máme uzatvorené zmluvy do konca roka 2024, teda cena by sa meniť nemala. U plynu nevieme, cena je stále otvorená. Každé zvýšenie cien energií aj samosprávam sa výrazne dotýka občanov. Uvidíme, čo prinesie život.

Dôležitou inštitúciou v obci je škola, vy ste jej zriaďovateľom. Ako na ňu myslíte v rozpočte a ako ľudsky?

Škola je samostatný právny subjekt a zriaďovateľ je obec. Škole boli v rozpočte pridelené finančné prostriedky v takom množstve, aby zabezpečovala vzdelanie v súlade so zákonom. Ľudsky nám k škole veľmi blízko, už v roku 2004 som pripravil štúdiu o rozšírení základnej školy spolu s materskou školou a školskou jedálňou. Treba sa touto myšlienkou vážne zaoberať, nakoľko pravdepodobne od roku 2030 sa bude vyučovať v dvoch cykloch 1. až 5. ročník a 6. až 9. ročník.

Podbielanov určite veľmi sužuje dopravná situácia, pohla sa nejaká situácia ohľadom obchvatu?

Obchvat nie je v Programovom vyhlásení vlády a preto je potrebné tieto veci riešiť komplexne so samosprávou a Národnou diaľničnou spoločnosťou, lebo za posledných dvadsiť rokov sa o tomto obchvate narozprávalo už veľa, ale ako sa hovorí skutek-utek. Zrejme sa budeme musieť stretnúť všetci starostovia, ktorých sa to týka, a napísať list novej vláde.

Ste pomerne rozbehaní, neustále sa snažíte niečo vybudovať či pre obec či pre ľudí. Máte čas na koníčky? Ako relaxujete?

Relaxujem prácami okolo domu a cez víkend pozriem dobrý futbal. Som fanatik do futbalu, pri jeho sledovaní ma nemôže nikto vyrušovať. Sledujem anglickú Premier League, francúzsku Ligue, nemeckú Bundesligu a španielsku La Ligu. A samozrejme, v lete rád chodím na domáce zápasy našich futbalistov.

Ako vníma vaše zaneprázdnenie rodina? Nechceli by mať dcéry otca a vnuk dedka radšej doma?

Keď mám voľno, rád pomáham dcére a zaťovi s vnukom. Pri mne sa má dobre, lebo ja sa s ním hrám a dovoľm pozrieť si jednu dve rozprávky. Rodičia mu príliš sledovanie televízora nedovoľujú. Pri rozprávke Patrola dokáže Joachimko sedieť hodiny, ani sa nepohne. Je rád, keď som doma. Dcéry majú svoje životy, tiež sú veľmi vyťažené.

Keby ste mali zázračný prútik a mohli vyčarovať pre obec nejaký darček, čo by to bolo?

Predovšetkým spomenutý obchvat, ale hlavne, aby sa už zajtra začala výstavba rodinných domov, lebo mladí ľudia na to veľmi čakajú.

O niekoľko dní sa rozlúčime so starým rokom, chcel by som popriať Podbielanom, aby im ten nastávajúci rok priniesol naplnenie ich túžob a snov, zdravie, Božie požehnanie a pohodu v rodinách i na pracoviskách.

■ Lýdia Vojtaššáková

Náboženskými motívmi by rád šíril evanjelium

Tradícia betlehemov má 800 rokov, symbol Vianoc stvárať aj rezbár Róbert Veselý z Podbiela.

■ Písal sa rok 1223, keď František z Assisi slávil polnočnú sv. omšu v lesnej jaskyni pri dedinke Greccio v talianskom regióne Umbria. Urobil jednoduché jasle, do ktorých uložil dieťa a ku nim postavil jeho rodičov, miestnych obyvateľov. Nechcel založiť tradíciu, len ukázať, v akej chudobe prišiel Ježiš na svet. Súčasťou scény boli

aj zvieratá a mudrci z Východu s darmi, tak ako sa to uvádza v evanjeliu. Odvtedy uplynulo 800 rokov.

Pôsobivá atmosféra zaujala natoľko, že postupne sa tento symbol Vianoc rozšíril nielen v Taliansku, ale celej Európe. Na našom území zaznamenal najväčší rozmach tvorby betlehemov v 18. storočí a to v kosto-

loch. Ale cisár Jozef II. považoval stavanie betlehemov v kostoloch za nedôstojné pre cirkev, preto sa betlehemy rozšírili do domácností. Námetu sa chopili ľudoví umelci, najmä rezbári.

Ako inak, po téme už siahol aj Róbert Veselý, hoci sporadicky. „Nedá sa obsiahnuť len téma betlehemov. Túžim sa jej venovať viac, ale ľudia chcú pamiatkové predmety na región.“ Plánuje vyrezať väčší betlehem aj pre svoju rodinu.

Vo svojej rezbárskej dielni ako i v plenéroch vytvoril Róbert stovky diel, najmä s ľudovou tematikou či už ako reliéfy, ale aj sochy. Výrobky si našli svojich majiteľov v rôznych kútoch sveta, cení si, že jedným z nich bol aj Pápež Benedikt XVI.

V tvorbe umeleckého rezbára z Podbiela dominujú reliéfy zväčša s ľudovou, náboženskou či poľovníckou tematikou, prevláda najmä zobrazovanie oravskej prírody a ľudovej architektúry.

Vzťah k náboženským motívom má ale čoraz väčší. „V poslednej dobe si uvedomujem, že by som sa len tomu venoval. Náboženskými výjavmi chcem zvestovať evanjelium ľuďom.“

Aj preto Róbert tento rok prijal výzvu na stvárnenie Panny Márie s telom Ježiša Krista, ktoré malo doplniť veľký kríž osadený na Červenej skale. Podarilo sa, dielo je úžasné.

„Som rád za príležitosť,“ dodal.

■ Lýdia Vojtaššáková

POZVÁNKY na najbližšie obdobie

■ Dobrá novina

26. decembra od 13.30 h
Kolednícka akcia. Deti z eRka navštívia navštívia domácnosti. Organizuje ju Rko.

V rámci koledovania prebieha verejná zbierka určená na podporu humanitárnych a rozvojových projektov v subsaharskej Afrike.

■ Silvestrovská kapustnica

31. decembra o 10.00 h
Na Červenej skale. Organizátori z Hokejového klubu Podbiel sa tešia na spoločné

prežitie silvestrovského dopoludnia.

■ Silvestrovské hody

31. decembra
Zastavte sa posledný deň roka ochutnať zabíjačkovú kapustnicu, jaternicu, klobásku, pečenú krkovičku či punč.

■ Farský šípkový turnaj

6. januára o 13.00 h
Farský úrad pozýva farníkov a priateľov farnosti na II. ročník turnaja do kultúrno-sportovej haly.

■ Trojkráľový výstup na Koniarku

6. januára
Turistická prechádzka spojená s posedením pri vatre a jedle.

■ Obecný ples

20. januára o 19.00 h
22. Reprezentačný ples s charitatívnym rozmerom. Príjemnú atmosféru, občerstvenie a dobrú hudbu zabezpečí Obec Podbiel.

■ Prechod Podbielanskou Magurou

3. februára
Tradičná zimná turistická akcia. Pre peších i bežkárov je pripravené občerstvenie aj po ceste, na záver oddych a posedenie v kultúrno-sportovej hale.

■ Poľovnícky ples

10. februára o 19.00 h
Poľovnícke združenie Kráľová pozýva priateľov prírody na

spoločenské stretnutie do kultúrno-sportovej haly.

■ Detský fašiangový karneval

Február
Každoročné podujatie pre deti a rodičov, množstvo aktivít, zaujímavé masky, tentokrát na tému Farebný svet. Organizuje ZŠ s MŠ a eRko.

■ Pochovávanie basy

Február
Rozlúčka s obdobím veselosti, plesov a zábav. Pochod Slameníka dedinou v sprievode folkloristov, stretnutie a zábava v kultúrno-sportovej hale, o polnoci pochovávanie basy.

■ (JS)

Nepotrebuje ovládnuť vesmír, potrebujeme dobre vychované deti

■ Lýdia Vojtaššáková

Nie je tomu tak dávno, keď namiesto tašky plnej učebníc a školských pomôcok nosili deti do školy pod pazuchu drevené polienko, aby si mohli v triede zakúriť. Učili sa totiž iba v zime, v lete pomáhali na gazdovstve. Časy sa menia.

■ Súčasnú budovu základnej školy Podbielani slávnostne otvorili 8. decembra 1960. S radosťou sa tu sťahovali deti aj učitelia z dvojtriednej školy, ktorá je dnes obecným múzeom. Novučičká stavba, priestranné chodby, veľké triedy plné svetla. Prvým zvončením si vydýchli aj rodičia, ktorí sa do stavby i úpravy okolia a prípravy na odovzdanie aktívne zapájali. Viac tried znamenalo aj koniec vyučovania na zmeny.

Už 63 rokov tam teda zvoní školský zvonček. S neúnnavnou pravidelnosťou oznamuje začiatok a koniec vyučovacích hodín. Deti sa učia i hrajú.

Medzníkov vo svojej histórii mala škola viac. Medzi výrazné patrí napríklad zrušenie 5. ročníka a presunutie vyučovania piatakov do Nižnej, bolo to v roku 1975. O dva roky neskôr bola pri škole zriadená školská jedáleň a družina.

Hoci November 1989 a Nežná revolúcia priniesli veľké zmeny pre spoločnosť, deti ostali stále rovnaké. Iba budovateľské pesničky sa vytratili a nahradili ich piesne o láske a z názvov akcií vypadlo slovo socialistické. Ani aktivít a krúžkov neubudlo, ibaže v nich nevystupovali iskry či pionieri, ale naše deti.

V júni 2011 si škola pripomenula 50. výročie otvorenia.

Účastníci osláv napísali do kroniky:

„Do ďalšej 50-ročnice želáme základnej škole veľa dobrých žiakov, učiteľov i predsedov ZR-PŠ a RŠ (... a novú fasádu, schody, stierky, interiérové dvere, tabule obklady, šatne, dlažbu, podkrovia, pivnice, nového kostlivca do kabinetu a veľa starého papiera a pomarančovej kôry...)“

Čo z týchto prání sa splnilo? opýtali sme sa súčasnej riaditeľky školy Blanky Kontrovej.

„Myslím, že sme úspešne splnili takmer všetky želania. Interiér školy je zrekonštruovaný, triedy sú vybavené súčasným nábytkom a interaktívnou technikou a aj starého kostlivca už nahradili moderné interaktívne pomôcky. Dobrých žiakov máme tiež – problém je v tom, že nie veľa, pretože počty detí v obci, a teda aj v škole, sa stále znižujú. Dúfame, že sa konečne v Podbieli pokročí so stavebnými pozemkami, Podbiel sa začne rozrastať, mladí ľudia budú mať kde stavať a bývať, nebudú tak musieť hľadať pozemky v okolitých obciach a odchádzať z Podbiela.“

Školu čaká rekonštrukcia

V súčasnosti má škola štyri triedy, počítačovú miestnosť, zborovňu, riaditeľňu, kabinet,

Výsledky celoslovenských externých meraní (KOMPARO) – v 4. ročníku

	Počet žiakov	Priem. úspešnosť našej školy v %	Priem. úspešnosť v SR
Komparo SJL	18	66,0 %	49,4 %
Komparo MAT	18	60,6 %	49,4 %
Komparo PDA	18	90,6 %	82,8 %
Komparo VLA	18	72,2 %	61,9 %
Všeob. štúd. predpoklady	18	61,9 %	56,3 %

šatne, hygienické zariadenia. Z niekdajšieho učiteľského bytu je školský klub. Výhodou je blízkosť obecnej športovej haly i multifunkčného ihriska.

Obec aktuálne pripravuje väčšiu rekonštrukciu budovy. Čaká na znenie štátnych a európskych výziev, z ktorých by mohla dostať finančnú pomoc.

„Chceli sme urobiť podkrovia, ale Tvrdošínsky okres je vyňatý z podpory, keďže viaceré veľké školy nemajú naplnené kapacity. Preto nepovolila nadstavby v dostupných školách,“ hovorí starosta Ján Sitek.

„Ideme teda do zateplenia, na to môžeme dostať peniaze z fondov.“ Nadstavba však ešte stále nie je celkom zavrhnutá, možno ju obec urobí vo vlastnej réžii. „Ešte budeme rozhodovať, čo do budúcnosti.“

V investičnom pláne máme zatiaľ zateplenie budovy, čo nám prinesie úsporu prevádzkových nákladov.“

Na obecnom úrade je aj štúdia školského komplexu spred dvadsiatich rokov. Uvažovala s prístavbou a nadstavbou súčasnej školskej budovy. Jej prepojením s materskou školou, jedálňou a kultúrno-sportovou halou by vznikol plnohodnotný školský komplex. Dal ho spracovať Ján Sitek, vtedy tiež starostoval.

„Škoda, že sa s tým nepohlo,“ hovorí uvažujúc s výhľadom do budúcnosti. „Rovnako veľké obce majú plnoorganizované školy. V súčasnosti máme v základnej škole v Nižnej viac detí ako v našej. Pracujeme na pozemkových úpravách, vzniknuté stavebné pozemky a s tým

spojená výstavba nových domov môže situáciu výrazne zmeniť. Už dávno sme mohli byť na to pripravení.“

Rovnako veľké obce majú plnoorganizované školy. V súčasnosti máme v základnej škole v Nižnej viac detí ako v našej.

Na ceste k poznaniu

Štyri triedy zaplnilo tento školský rok 48 detí – 16 prvákov, 12 druhákov, 10 tretiačov a 10

štvrtákov. O ich vzdelanie sa stará sedem kvalifikovaných pedagogických pracovníkov: učiteľky Blanka Kontrová, ktorá je zároveň riaditeľkou ZŠ s MŠ, Ľuboslava Iskrová, Júlia Paľová, Monika Záhorová, Eva Leginusová, učiteľom náboženskej výchovy je kňaz Matúš Oravec a vychovávateľkou Adela Turčáková.

Samozrejme nešlo by to bez nepedagogických zamestnancov, ktorí sa starajú o údržbu, teplo, čistotu, financie nielen v základnej škole, ale aj v škôlke, jedálni či kuchyni.

Súčasťou základnej školy je aj materská škola, písali sme o nej v novinách Podbiel č. 2/2023, školská jedáleň, o nej sme písali v č. 1/2023.

„Je dobre, že učitelia majú nielen rôzne odbornosti, ale aj záujmy. Môžu tak uspokojiť veľké množstvo potrieb žiakov a to nie len v oblasti vyučovania, ale taktiež v oblasti voľnočasových aktivít,“ hovorí Blanka Kontrová. „Škola ponúka pestrú paletu záujmových krúžkov, v ktorých okrem učiteľov školy pracujú aj učitelia SZUŠ – Tvrdošín a škola ochotne ponúka svoje priestory aj ďalším záujemcom, ktorí svojimi aktivitami dokážu zmysluplne využiť voľný čas žiakov aj ostatných obyvateľov obce.“

Čím by chceli byť

Vyučovanie v škole sa riadi Školským vzdelávacím programom pre 1. až 4. ročník. Učia sa slovenský jazyk, matematiku, prírodovedu a vlastivedu, anglický jazyk, náboženstvo, majú aj výtvarnú, hudobnú, telesnú či etickú výchovu.

Absolvent programu primárneho vzdelania, a teda aj Základnej školy s materskou školou v Podbieli, má osvojené základy čitateľskej, pisateľskej, počítačovej, prírodovedeckej a kultúrnej gramotnosti. Získal základy pre osvojovanie si účinných techník celoživotného učenia sa a pre rozvíjanie spôsobilostí. Váži si seba aj druhých ľudí, je spôsobilý ústretovo komunikovať a spolupracovať, je vnímavý k potrebám iných. Získal základy

používania štátneho a cudzieho jazyka.

Základná škola v Podbieli je vo vzdelávaní úspešná. V nezávislom externom systéme hodnotenia KOMPARO dosahuje lepšie výsledky ako je celoslovenský priemer. Výsledkami sa v školskom roku 2022/2023 zaradila medzi 25 percent najúspešnejších škôl na Slovensku.

Opýtali sme sa súčasných tretiačkov a štvrtákov, čím by chceli v dospelosti byť. Výsledok? Môže byť, že Podbiel o pár rokov posilní spoločnosť o dvoch vojakov, štyroch futbalistov, lesníka, rušňovodiča, zubára, dvoch farmárov, kuchára, učiteľa v autoškole, dvoch zverolekárov, koniara, módného návrhára, ale aj klauna v cirkuse.

Ibaže, dovtedy sa veľa zmení nielen v živote týchto detí, ale aj v spoločnosti. Nielen v tom, že sa veľa zmení v ich živote, ale mnohé súčasné povolania zaniknú a určite mnohé povolania pribudnú. Aj také, o ktorých sa im dnes ani nesníva. Preto je dôležité, aby im už teraz učители i rodičia rozširovali obzory rôznymi aktivitami, krúžkami, príkladmi. Čím širšia ponuka, tým lepší výsledok. Nikto dopredu nevie, čo nakoniec deti zaujme.

Na ceste za poznáním

Nespočetne veľa vystúpení na verejnosti, obohatení obecných podujatí majú za sebou školáci miestnej základnej školy. Kto vie, či niekto spočítal, koľko ocenení v histórii školy doniesli z rôznych regionálnych i celonárodných súťaží. Bolo ich neúrekom a zviditeľnili malú obecnú školu v Podbieli.

Prispieva k tomu v prvom rade vyučovanie, ale v neposlednom rade aj ponuka ďalších aktivít.

Už dlhodobo sa škola zapája do environmentálnych projektov, projektov zameraných na zdravie a zdravú výživu, pomoc ľuďom, zberu druhotných surovín a ďalších. Žiaci výletmi a exkurziami spoznávajú región či umenie. A mnoho ďalšieho môžu v škole spoznať na ceste za poznáním.

Robert Fulghum, americký spisovateľ, filozof, umelec, napísal v jednej svojej knihe, že všetko, čo v živote potreboval, ho naučili v materskej škole. Vlasto Belan v knihe Škola života tiež dodáva, že najdôležitejší sú učители najnižších ročníkov. Zaujatých krpčov je totiž veľká veda. To je podľa neho veda, a nie vyrobiť atómovú bombu a ovlád-

nuť vesmír. „K svojmu prežitiu nepotrebujeme ovládnuť vesmír, tak ako sme ho nepotrebovali ovládnuť po tisíce rokov. Potrebujeme však dobre vychované deti na celom svete. To potrebujeme už tisíce rokov,“ dodáva.

Preto si vážme malé obecné školy viac ako veľké univerzity. A vážme si a podporujme spoluprácu učiteľov a rodičov.

Ako bolo kedysi

Aj keď rakúsko-uhorská cisárovná Mária Terézia vydala Všeobecný školský poriadok, ktorý zaviedol školskú dochádzku pre deti vo veku od šiestich do dvanásť rokov, už pre 250 rokov, pre Slovensko hneď neplatil. Samozrejme, školy už existovali aj predtým. Až nástupca Márie Terézie, jej syn Jozef II. uzákonil v roku 1788 povinnú školskú dochádzku. Na vidieku to však bolo s jej uplatňovaním náročnejšie a nikto to ani nesledoval. Zmena nastala až v roku 1869, kedy bola aj pre nás zavedená povinná osemročná dochádzka a už sa aj prisne sledovalo, či deti do školy chodia a dokonca existovali tresty väzenia pre rodičov, ktorí svojich potomkov do lavíc neposielali. Pozitívny dôsledkom bol rast vzdelanosti.

Najstaršia škola v Podbieli, na ktorú si starší obyvatelia pamätali, bola drevená chatrč na západnom konci terajšej dediny. Nemala takmer nič. Jedinou pomocou bola takzvaná Principia, kniha, ktorá obsahovala šesť predmetov. Žiaci sa učili len v zimných mesiacoch, v lete pomáhali na gazdovstve. Za dve až tri zimy sa naučili písať, čítať, počítat, hlavná pozornosť sa však venovala náboženstvu. Táto škola v januári 1866 spolu s ďalšími asi 80 domami vyhorela. Po požiari sa začalo učiť v inom drevenom dome, kde bola trieda zriadená v zadnej izbe. Namiesto lavíc mali žiaci dosky položené na kládkoch.

Nová murovaná školu si postavili Podbielani v roku 1870. Boli v nej dve učebne a byt pre učiteľa. Keď pre nárast počtu detí pribudla tretia trieda, začalo sa učiť na zmeny.

V októbri 1956 sa naplnila dlhoročná túžba Podbielanov a začala sa stavať nová škola.

(LV)

Zažil občiansku vojnu na čiernom kontinente, neskôr sa dotýkal starobylej mayskej kultúry

■ Lýdia Vojtaššáková

Ladislav Krupa z Podbiela mal vždy dobrodružnú povahu. Ako vojak viedol misiu Organizácie spojených národov počas občianskej vojny v Afrike, neskôr bol pri archeologických vykopávkach v juhoamerickej džungli. Práca v Írsku bola po tomto už oddychovka, i keď fyzicky náročná.

■ Dnes je Ladislav Krupa plukovníkom vo výslužbe. Už od 14-tich rokov obliekal vojenskú uniformu. Absolvoval stredoškolské štúdiá na vojenských školách i Vojenskú akadémiu v Brne. Predtým, ako ho povolali do služby na bývalý Generálny štáb vtedajšej Československej ľudovej armády v Prahe, pôsobil u ženijného vojska, mal na starosti bojovú prípravu vojakov, velil pontónovej čate na Dunaji i pluku civilnej ochrany.

Pri delení Česko-Slovenskej republiky a teda aj armády, boli Slováci vyslaní na vojenskú misiu OSN do Angoly a s nimi aj ich veliteľ Ladislav Krupa. Po návraťe odišiel do Juhoslávie ako bol zástupca náčelníka slovenského ženijného vojska zahraničnej misie UNPROFOR. V roku 1994 bol repatriovaný na Slovensko.

Ako expert na mínové polia a likvidáciu pechotných mín sa zúčastňoval odborných kon-

ferencií v rámci OSN, či to už v Mozambiku alebo Kanade. Dva roky pôsobil aj ako vojenský poradca stálej misie SR pri OSN v Ženeve.

Misia v čiernej Angole

Pri spomienkach na život v uniforme sa Ladislavovi Krupovi (75) najčastejšie vynárajú tie z africkej Angoly. Sú to spomienky na krajinu, kde ľudský život nemal pre domácich žiadnu hodnotu. Dlhé roky tam domorodé hnutia bojovali proti kolonizátorom. Keď vyhnali aj Portugalcov, začali sa biť medzi sebou. O dve z najsilnejších hnutí sa potom na diaľku podelili ďalší kolonizátori. Politické hnutie MPLA vojensky podporovala Moskva, ďalšie – UNITA zas New York a Peking.

V roku 1992 tu chcela urobiť poriadok Organizácia spojených národov a do misie povolala i vojakov z vtedajšieho Českoslo-

venska. Ako veliteľ 17-členného slovenského kontingentu v misii UNAVEN sa do Afriky na dva roky odplavil i Ladislav Krupa.

Zem je tam nasiaknutá ropou a železnou rudou, prešpikovaná diamantami, nad nimi cédre, kávovníky, cukrová trstina, banánovníky. Popri tej kráse však bolo v zemi aj dvadsať miliónov mín. Ľudí kvárila malária, žltá zimnica, aids, ebola. Nemocnice boli zaplnené nielen chorými, ale aj postrieľanými.

Úlohou medzinárodných inšpektorov bolo monitorovať dodržiavanie prímeria a snažiť sa zmieriť bojujúce strany.

„Podarilo sa nám odzbrojiť proti sebe bojujúce hnutia, neskôr však vysvitlo, že oni si mnoho zbraní zakopali v buši. Postavili sme jednu spoločnú armádu, v ktorej mali obe znepriatelené hnutia zastúpenie.“

Ladislav riešil v Angole aj problém s pitnou vodou. Tej tam

bol obrovský nedostatok a tak týždenne vyrábal pre vojakov OSN, ale aj domorodcov 800 litrov pitnej vody. „Ťažba vody a jej úprava na pitnú patrí k základným povinnostiam ženijného vojska,“ dodáva.

Vianoce a Nový rok v Afrike

Medzi Angolčanmi žili aj misiónári a rehoľné sestry zo Slovenska i Poľska. „Neskonali pomáhali ľuďom, kde sa dalo. „Priznám sa, že som bol vtedy vlažným kresťanom,“ hovorí Ladislav. „Ale ich oduševnenie sa prenieslo aj na mňa. My, vojaci, sme vnímali veci inak. Oni mi však pomohli zorientovať sa a aj vo viere.“

Milí sú podľa Ladislava čierni kresťania vtedy, keď si majú počas omše prejsť pokoj a bratskú lásku. Trvá to snáď hodinu, pretože každá rodina sa musí pozdraviť s každou rodinou. Obľapajú sa, podávajú si ruky. No

a po stenách chatrče, z ktorej sa stal kostol, zatiaľ ložia jašterice, ešte ďalej sa Angolčania rozdelení ideologickou nenávisťou vraždia.

„Vianoce v roku 1992 som strávil s moslimom Vad Manamom zo Senegalu. Večer som si urobil po našsky, zemiakový šalát a morskú rybu. Kresťan a moslim – to boli Vianoce! Mal som istotu, že fľašky slivovice a niekoľkých pív, ktoré som mal, sa ani nedotkne.“

Chvilu si krátil vyrezávaním do dreva. Aj Vadovi to veľmi dobre išlo. „Daroval mi sošku seba samého. Ja som robil obraz svätej rodiny.“

Pred príchodom Nového roku 1993 sme čakali obaja do východu prvej hviezdy, Okolo polnoci vyleteli k oblohe milióny striel, svietila snáď hodinu. V tom čase ešte nebola skutočná vojna, ozbrojenci len navzájom cerili zuby.

Na Nový rok 1993 som na rádiovysielačke naladil kanál 17 a s mojimi kolegami sme si popriali šťastný nový rok. Jeden bol tak ďaleko ako napríklad z Podbiela do Bukurešti, ďalší ako do Berlína, ďalší Varšavy a Minska.

Skutočná občianska vojna

Relatívny pokoj sa zmenil po voľbách. Výsledok bol veľmi tesný, 49 percent UNITA, 51 percent MPLA. Každý si hneď postavil svoje vojská a – začala sa skutočná vojna.

„Videli sme, ako do vojska odvádzajú chlapcov, ktorí nemali ani pätnásť, zastrelili domorodých pozorovateľov, s ktorými sme tam spolupracovali. Videli sme telá rozsekané mačetami,“ hovorí Ladislav.

Popísanie dvoch rokov misie v Angole by zaplnil aj knihu.

Pre názornosť, takto to vyzeralo v hlavnom meste po tom, ako príslušníci MPLA dostali tajný rozkaz na mobilizáciu. Vytiahli rezervy, vykopali zbrane. Každý panelák v hlavnom meste dostal granáty, granátomety, na počet mužov samopaly a debny munície. A o tretej ráno musel mať každý pol metra dlhú červenú stužku na uniforme. S príchodom rána sa to všetko začalo.

Vystrelali, vyvraždili všetkých, ktorí tú červenú stužku nemali. Nedá sa ani popísať, čo sa v Luande dialo. Ďalšie dni prišli do mesta tanky a rozstrieľali bariéry, ktorými sa ľudia chránili pred strelnými zbraňami. Tí, čo prežili, pozametali nadržanom mesto, odpratali mŕtvych a život bežal ďalej. Život tam nemal absolútne žiadnu hodnotu. Nebolo kde pochovávať ľudí, ani nemal kto, lebo všetci boli leniví. A tak mŕtvych hádzali do rieky.

Bezmocní mierotvorcovia

„Ako vyslanci OSN sme nemali žiadne zbrane, ani len pištole na vlastnú ochranu.“ Viackrát im išlo o život. Mávať preukazom bolo bezzubé, zdrogovaní ozbrojenci nevedeli, čo je to za kartička. „Niekoľkokrát som mal zbraň pri hlave a od zdrogovaných ozbrojencov počul: Ja ťa zabijem! Držal som sa volantu a počítal do sto, aby som nevybuchol. Bol som bezmocný a tak je to aj s bezmocnosťou OSN.“ Pozorovatelia v Angole boli mierotvorcovia, ale neúspešní.

„Bol som rád, keď nás povolali domov,“ dodáva Ladislav Krupa.

Vianočnú večeru som si urobil po našsky, zemiakový šalát a morskú rybu. Kresťan a moslim – to boli Vianoce!

„Bola to náročná misia, zvlášť pre našincov, ktorí si ľudský život vážia.“

Expedície do Guatemaly

Aj keď po 33 rokoch pôsobenia u vojska odišiel Ladislav ako plukovník v zálohe do civilu, iné svety, avšak už tie mierové, ho neprestali lákať.

Absolvoval tri expedície do Južnej Ameriky. Ako šéf logistiky zabezpečoval všetko pre bezproblémové fungovanie výpravy zo Slovenského archeologického a historického inštitútu. Tím archeológov tam v guatemalskom meste Uaxactún medzi rokmi

2009 a 2015 odkrýval históriu mayskej kultúry pred dvoch tisícročí rokov.

„Aj keď tu bol mier, nebolo to jednoduché,“ spomína Ladislav. „Musel som zabezpečiť bývanie, vodu, potraviny, benzín, techniku. Na prvé počutie to nie je nič zložité. Ale robte to v džungli, kde nie sú cesty, niet elektriky, niet mobilov. Zhora vám znepríjemňujú život opice, ktoré po nás hádžu všetko, čo sa dá odlomiť, a zdola hady, tarantuly či škorpióny ukrývajúce sa v neustále padajúcom listí.“

Ešte dnes je veľkú časť dávneho mayského mesta stále pod nánosmi zeminy a zarastené hustou vegetáciou. „Ak by ste si chceli predstaviť vegetáciu džungle, ktorá pokrýva náleziisko, predstavte si, že sa potrebujete dostať cez živý plot. Dostať sa ku skvostom dávnej kultúry, znamenalo najprv odplasiť hady a ostatné tvory, vysekať vegetáciu, spáliť stromy, odstrániť korene a zeminu.“

Život doma v drevenici

Ani po návrate z týchto expedícií Ladislav Krupa neoddychoval. Vymýšľa, majstruje. Spolu s Pavlom Tmákom začali ako prví na Orave prevádzkovať plte na rieke Orava ako atrakciu pre turistov. Ladislav plte skonštruoval a vyrobil. Obec Podbiel zviditeľnil aj rozpochybovaním drevených figurín v životnej veľkosti na miestnom potôčiku. Dnes sú v mnohých fotoalbumoch okoloidúcich z celého sveta.

Obnovil drevenicu, v ktorej zachoval ducha pôvodnosti. Postavil si pri nej veternú elektráreň. Reštauroval staré autá, postavil delo aké používala cisárska napoleonská armáda.

Súčasnou najväčšou láskou a podporou vojenského veterána je syn Matúš a z prvého manželstva dcéry Tatiana a Lívia. „Si doma. Konečne,“ napísali mu pri jednom jubileu do jeho pamätnice

Keď sme sa Ladislava opýtali, že keby sa mohol v živote vrátiť späť, či by si opäť vybral vojenskú dráhu a či by opäť vkročil do Angoly, odpovedal bez dlhšieho rozmýšľania. „Som dobrodružná povaha, takže určite áno.“

Páni... 					POMÔCKY AHE, AHURA, AKSELO, KIRAL, NILA, TIPI	506 v Ríme	voj. jednotka	1	pazucha po esperan.	rúbat'
					trhať (expr.)					
					skričalo					
MAJO	nedovoľovali ste	3	rieka v Indonézii	zvonku upraví (expr.)						
tvrdohlavosť										
typ auta Isuzu						franc. atol jazero v Kanade				tiež
štiepala							Olympia cudzie muž. meno			
štát v USA								cit. túžby zlúčenina zlata s ko- vom		
predložka			vlastná Ele tromf v kartách						2	Alojz v Prahe
blano-kridly hmyz				hanba odroda ni- kelínu						
hádk (hovor.)					poľský skladateľ epocha triasu					
perzský démon						Michal muž. meno				
latinčina (štud.)							opak dní harfa (zastar.)			
indium			Kristína sulfid ne- ptunový					enstenium nápev		
nitrid anti- monitý (vz.)				Obava to, po angl.						od (lek)
indiánsky stan					primát					
východ, po ang.					príprav rúbaním					

Králiky sú jeho koníčkom odmalička

Doma má majstrov Slovenska, šampiónov výstav a mnohé ďalšie ocenenia. Na víťazné poháre už potrebuje poriadnu policu.

■ Patrik Putnoky je úspešným chovateľom králikov. Na Oravu sa prisťahoval z juhu Slovenska pred sedemnástimi rokmi, z toho už päť rokov žije v Podbieli. Na dvore pri rodinnom dome majú svoje miesto aj holuby a rôzna hydina. Najviac krásavcov má však v králikárni. V Klube zdobnených králikov na Slovensku ho jednoducho zvolili za predsedu. Zároveň je tajomníkom oblasti Orava a predsedom králikárskej sekcie základnej organizácie Tvrdosín. Cieľom klubu je zachovať genofond existujúcich čistokrvných plemien králikov a ďalej ich rozvíjať šľachtením. Pôsobí aj v Klube Národné plemená a rexy, Klube činčila veľká, ako aj v Českom Klube činčila malá, dailenár a sallander.

Chovateľom je odmalička

Už ako malý chlapec mal rád zvieratká. S otcom chovali všetličo, ale najmä králiky. „Boli to české strakáče a kalifornské králiky, iné sa zohnať nedali,“ hovorí.

Dnes existuje niekoľko desiatok plemien králikov, a to v rôznych veľkostiach, podobách, s rôznym typom srsti či telesnej stavby. A dajú sa zohnať akékoľvek.

V súčasnosti má Patrik v chove viac farebných rázov zdobnených králikov malých, činčily stredné i veľké, rexov dalmatinských i čiernych a veľké plemená králikov. V lete sa staral o zhruba

250 týchto zvieratiek. Starostlivosť však neznamená iba ich kŕmenie, zdravie, čistota či ich spracovanie.

Každý chovateľ je aj šľachtiteľom a Patrik sa v tom vyzná. Potvrdzuje to aj fakt, že doma má okolo päťdesiat pohárových trofejí, z nich 17 získal tento rok, k tomu aj ďalšie diplomy. Aktuálne sa pripravuje aj na pozíciu posudzovateľa králikov na výstavách.

Pre radosť i úžitok

Chovateľ z Podbiela trávi zhruba dve hodiny denne medzi králikmi. Všetky sú uznané plemená, má zaregistrovaný regeneračný chov.

Neustále šľachtí, u čo najväčšieho počtu králikov chce dosiahnuť štandard. Ak však niektoré nespĺňajú prísne požiadavky pre zaradenie do ďalšieho chovu, z ktorého by mohli vyjsť ukázkoví výstavní krásavci, nevadí. Žijú si ďalej v dobrých podmienkach králikárne, robia radosť naďalej a po dorastení majú úžitkovú hodnotu. Králičie mäso je ľahko stráviteľné, obsahuje vysoký podiel bielkovín, minimum tuku, cholesterolu a kalórií.

Patrik Putnoky bodoval na výstavách najmä so zdobnenými farebnými činčilovými či bielo-pesikatými čiernymi, dalmatinskými rexami čiernobielymi i činčilami veľkými.

Na výstavách sa zhodnotí šľachtiteľské umenie. Každý králik musí splniť viacero kritérií,

patri k nim vzhľad, stavba tela, hmotnosť, ušnice, farebnosť, kresba i kvalita srsti. Vzorník plemien, podľa ktorého posudzovatelia hodnotia, má veľa detailov.

Chov je nekonečná veda

Pre dosiahnutie čo najideálnejšieho plemena králika je najdôležitejší výber matky a otca a kombinácia ich génov. „Je to nekonečná veda, neustály kolobeh, nie vždy sa podari vylepšiť to, čo práve potrebujem,“ hovorí Patrik.

Samičku pred pripustením k samčekovi treba najprv pripraviť. „Je to liečba podaním prípravkov proti prípadným vnútorným parazitom, nasleduje ľahšie kŕmenie až mierna diéta a očkovanie. Potom sledujem správanie, začiatok ruje.“

Všetko si treba značiť. „Sledovať treba v chove aj generačné línie, aby nedošlo ku kríženiu medzi príbuznými.“ Gravidita trvá 28 až 31 dní, ročne môže mať samička mladé aj trikrát.

Každý týždeň prídu na svet v niektorom z kotercov maličké králiky.

V ôsmom týždni života Patrik oddelí od nich matku. „Nechávam ich v koterci, kde sa narodili, zmena prostredia im neprospieva,“ hovorí. „Majú tam svoje pachy, a napríklad králik v noci vylučuje lesklé bobulky trusu, ktoré žerie. Keď opäť prejdú traviacim traktom, vrátia sa im do tela vitamíny predtým nestrávené.“

Do štyroch až piatich mesiacov každého vyberie na stolík, skontroluje srst, ušnice, postoj. Najlepšie zatetuje pridelenými číslami a môžu ísť na výsta-

vy alebo na ďalší chov či už jeho, alebo chovy kamarátov. Každý králik má svoj rodokmeň, kde sú uvedení okrem plemena a ďalších povinných údajov hlavne rodičia, starí a prastarí rodičia.

Ak sa mladé králiky odlišujú od vzorníka plemien, oddeli ich od ostatných, dokŕmi a tak naplnia potravinový úžitok.

Je to jeho srdcovka

Aj u Putnokovcov majú z králikov nielen radosť, ale aj úžitok. Najčastejšie varia z králičieho mäsa polievku, pripravuje sa rovnako ako kurací vývar. Oporou Patrikovi pri jeho koníčku je manželka Viktória a deti.

Mnohé ich králiky putujú do ďalších chovov. „Vymieňame si ich s kamarátmi chovateľmi, aby sme vylúčili v plemenitbe príbuzenstvo, vymenili krv a tak dosahovali dobré výsledky,“ dodáva chovateľ. „Cieľom je mať naozaj kvalitný a čistokrvný chov. Ale najmä ma to baví.“

Svoje skúsenosti by rád odovzdal ďalej. Rád by založil chovateľský krúžok, aby naučil deti, ako sa starať o zvieratká, a tak im ukázal možnosti radosti aj mimo počítačov.

Patrik má registrovaný aj predaj z dvora nielen na králičie mäso, ale i hydinu, vajíčka, v lete chová brojlere či morky. Výstavné úspechy už dosiahol aj s holubmi.

Ako predseda Klubu zdobnených králikov na Slovensku praje Patrik Putnoky do nového roku veľa zdravia, ako aj trpezlivosti a radosti so zvieratkami všetkým, ktorým učarovalo chovateľstvo. A tiež veľa dosiahnutých úspechov v ich chovoch.

■ Lýdia Vojtaššáková

Čo stihli žiaci od začiatku školského roka

Didaktické hry v prírode

■ Ako postupovať v prípade mimoriadnych udalostí, čo je to civilná ochrana, čo robiť, keď je vyhlásená evakuácia školy, ale aj to, ako poskytnúť zranenému prvú pomoc. To bolo obsahom celoškolských septembrových Didaktických

hier v prírode. Mali teoretickú i praktickú časť. Deti sa teda hrali, ale pritom sa učili, aj si poznatky zopakovali. Súčasťou hier bol aj pohyb a pobyt v prírode, jej ochrana, a tiež dopravná výchova a bezpečnosť na cestách.

Dušičky s úctou k prírode

■ Lásky k našim blízkym príbuzným sa nemusí zrkadliť v množstve dekorácií na hrobe. Zapojením sa do celoslovenskej výzvy Viac lásky, menej plastu žiaci vnímali, že v tento sviatok je potrebné podporiť živé spomienky, ale aj živú prírodu. V triedach vyrábali dekorácie len zo živých či sušených rastlín, bez obalov a stúh. A zanesli ich na cintorín. Keď dekorá-

cie prestanú plniť svoj účel, môžu sa vhodiť do kompostu alebo bioodpadu.

Naučili sa aj to, že k sviatku Spomienky na všetkých verných zosnulých, ľudovo nazývaný Dušičky, patrí aj svetlo. Už vedia, že symbolomlivej spomienky je svetlo sviečky a že pre prírodu je najlepšie, ak to nie sú LED sviečky, lebo z tých sa stáva nebezpečný elektroodpad.

Človeče, zapoj sa

■ V rámci projektu Recyklo-hry sa aj podbielska škola zapojila do zberu starých mobilných telefónov.

Organizátor výzvy Orange Slovensko vysvetľuje, prečo je dôležité recyklovať nepotrebné alebo nefunkčné mobily na takýchto príkladoch:

* Jeden telefón má hmotnosť približne 120 g, ale až 70 kg materiálu sa dokáže spotrebovať na jeho výrobu.

* Materiály používané na vý-

robu mobilov precestujú svet až 4-krát, než konečne skončia v našich rukách.

* Stále sa snažíme svoje mobily vylepšovať. Takáto výroba však vôbec neprospieva životnému prostrediu.

* Tisíciky mobilov ležia nečinne v našich zásuvkách, pričom by sme ich mohli jednoducho zrecyklovať.

Vďaka tejto kampani sa za predchádzajúce roky podarilo organizátorovi na Slovensku vyseparovať viac ako 350-tisíc starých mobilov.

Podakovanie starým

■ Mesiac október je Mesiacom úcty k starším. Je pre nás pripomienkou, že si máme vážiť a ctiť starých ľudí, dávať im najavo svoju náklonnosť a lásku. V Podbieli je už tradíciou, že pri tejto príležitosti organi-

zuje obec stretnutie seniorov. Jeho súčasťou sú vystúpenia detí z materskej a základnej školy. Pesničkami, básničkami, hrou na hudobné nástroje vyjadrili starým rodičom úctu a lásku.

Informatická online súťaž

■ Tretiaci a štvrtáci sa v novembri zapojili do celoslovenskej informatickej online súťaže iBobor, v ktorej sú súťažné úlohy zamerané na logiku, porozumenie informáciám, algoritmicizáciu a matematické základy informatiky. Najúspešnejším štvrtákom bol Ivo Karisný, ktorý získal 60 bodov z 96, najlepším tretiakom sa stal Marcel Kočalka, ktorý získal 72 bodov zo 72. Gratulujeme.

Lekára sa nebojíme

■ Do školy v novembri zavítala detská lekárka Ľubomíra Červená Šebová so svojím tímom. Deťom porozprávala, aké základné vyšetrenia sa robia v ambulancii a že návštevy ambulancie a preventívnej prehliadky sa nemusia báť.

Mikuláš ich neobišiel

■ Aká by to bola škola, ktorú by Mikuláš obišiel? Na Deň svätého Mikuláša prišiel do našej škôlky v Podbieli. Deti mu zaspievali, zatancovali, on

ich za to obdaroval sladkým baličkom a darčekom.

Pre všetky deti z dediny, teda aj tých, ktorí navštevujú vyššie ročníky v Základnej

škole v Nižnej, alebo do školy ešte nechodia, organizovala potom stretnutie s Mikulášom aj obec. Tam sa už navyše aj tancovalo a pil sladký detský punč.

Olejko chráni prírodu

■ Každý deň sa v domácnostiach vytvára množstvo použitého kuchynského oleja, ktorý často končí v kanalizácii alebo prírode. Tam môže spôsobiť vážne škody, ako je upchatie kanalizácie či znečistenie životného prostredia. Aj v tomto projekte sa angažuje miestna škola, pretože má vzdelávací charakter.

„Chceme ukázať deťom, že každý z nás môže prispieť k ochrane životného prostredia jednoduchými, ale účinnými krokmi,“ sú si vedomé učiteľky. „Jedným z nich je aj správne zaobchádzanie s použitým kuchynským olejom.“ Vyzývajú, aby obyvatelia prinášali, alebo poslali po deťoch použitý kuchynský olej do školy. Dostane druhú šancu, vyrobí sa z neho biopalivo.

Vianočná pekáreň u prvákov

■ Opásali si zástery, vyhrnuli rukávy. Chytili do rúk medovníkové cesto, valčeky a pustili sa do práce. Valkali, vykrajovali, zdobili a najmä

ochutnávali medovníky. Príjemnú predvianočnú atmosféru v triede prvákov dopĺňali vianočné piesne.

Ako sa správať na cestách

■ Úlohou dopravnej výchovy na školách je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke v podobe chodcov alebo cyk-

listov, cestujúcich v autobusoch a budúcich vodičov. Do Podbielia ich to prišiel naučiť skutočný policajt.

Deti vytvárali Vianoce

*Prajeme vám všetkým šťastný vianočný čas,
nech si ho v pokoji užije každý z nás.
Nech tešíme sa v kruhu rodiny
a stretneme sa aj uprostred dediny.
Poprajeme si zdravie, šťastie, úspech v škole aj v práci.
To vám všetkým prajú aj zo školy žiaci.*

Vianočný zvonček

Čo to cinká. Čo to svieti?
Je to vtáčik čo k nám letí?
Alebo sa vložky hrajú,
keď ich deti naháňajú?

Ani vtáčik, ani vložky,
ani dedko z rozprávky,
ale zvonček ohlasuje,
že nás deti obdaruje
JEŽIŠKO, čo príde k nám,
Boží pokoj rozdá nám.

Viktória Pekárková, 3. ročník

Vianočný čas

Už u nás rozvoniava chutný
perník,
na stromčeku visí medovní-
kový koník.
Vianočná guľa sa trbliece,
v izbe horia štyri sviece.
Vianočný škriatok darčeky
balí,
robil to už ako malý.
Na vetvičke darček žiari,
vyčarí nám úsmev v tvári.
Anetka Kubošová, 3. ročník

Ježiškove narodenie

Žiari stromček ako hviezda,
pod stromčekom veľa mies-
ta.
Keď sa na Vianoce Ježiško
narodí,
tak ho svojou veľkou láskou
zaplní.
To je darček najväčší,
čo každého poteší.

Alžbetka Čuporáková,
3. ročník

List pre Ježiška

Milý Ježiško!
Na Vianoce si želim
lásku,
pokoj,
zdravie,
mikinu,
knihu,
lego vlak,
pancierové dvere,
minecraft príručku.

Dúfam, že dostanem aspoň po-
lovicu z toho.
Už teraz Ti ďakujem za Tvoju
námahu.

Šimon Lofaj, 4. ročník

Písanie Ježiškovi

Milý Ježiško! Minulý rok som od Teba dostal veľa darčiekov, aj ktoré som si neprial. Za to som Ti veľmi vďačný. Ak sa Ti bude dať ku nám prísť aj tento rok, tak by som si prial nasledujúce: playstation5 (herná konzola), lego (stavebnica), detektor kovu (pomôcka na hľadanie kovu).

Tak to by bol môj list. Dúfam, že ho čítaš a bodaj by boli tie-
to Vianoce také štedré ako minulý rok. No ale ak nebudeš mať
cestu k nám, tak to úplne nevadí, veď Vianoce nie sú len o dar-
čekom.

Ivo Karisný, 4. ročník

